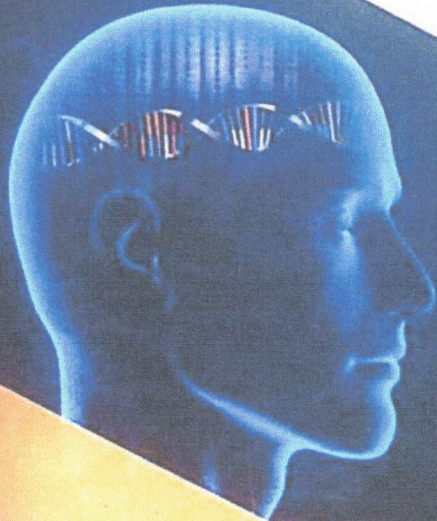

Jointly Organized

Rajawshi Shahu Mahavidyalaya, Latur (Autonomous)

Swami Ramanand Teerth Marathwada University, Nanded &
Lions Family, Latur

"New Dimensions in Higher Education"

One Day National Open Forum (Seminar)

16th Oct. 2018

Chief Editor

Dr. Mahadev Gavhane

I/C PRINCIPAL

Sharadchandra Mahavidyalaya
Shiradhon Tq. Kallam

Editor

Ln. Prof. Shivshankar Patwari

Dr. A. J. Raju

Dr. E. U. Masumdar

INDEX

EDITORIAL

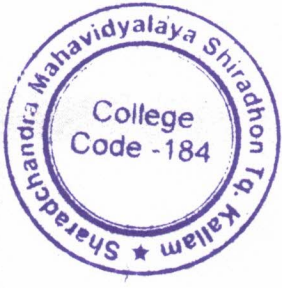
All Committee Members

1. Indian Education System : Challenges and opportunities - **Dr. Pandit Vidyasagar**
2. Higher Education in India: New Challenges - **Prof. Dr. Deelip G. Mhaisekar**
3. New Trends In Higher Education - **Prof. Dr. Sudhir Gavhane**
4. Autonomy in Higher Education: A New Dimension - **Dr. (Smt.) M. M. Fadnavis**
5. भारतातील कृषी शिक्षण : सद्यस्थिती आणि भविष्यातील दिशा - डॉ. अशोक ढवण
6. The Concept of Excellence in Higher Education - **Dr. Mahadev Gavhane**
7. Academic Autonomy: A Quality Initiative in Higher Education - **Dr. Shridhar D. Salunke**
8. Massive Open Online Courses (MOOCs) – A New Dimension in Higher Education
- **Dr. A. J. Raju**
9. E- Learning: Added Dimension in Higher Education - **Dr. E. U. Masumdar**
10. Reform Higher Education In India by Forming a Common Higher Education Authority
- **Prof. Madhav Shelke, Shri. Balaji Masalge, Prof. Nitin Panchal**
11. Higher Education Scenario in Maharashtra: Privatization of Medical Education
- **Dr. Priti Pohekar**
12. Technology Enhanced Learning in Indian Higher Education - **Renuka R. Londhe**
13. Higher education in India; challenges and opportunities - **Dr. Ravikumar B. Shinde**
14. Higher Education Reforms: Academic Autonomy to Higher Educational Institutes
- **Dr. Mahadev H. Gavhane, Abhijit A. Yadav**
15. Skill Based Education- New Dimensions In Higher Education In India
- **Dr. Prakash Ratanlal Rodiya**
16. MOOC : A New Dimension of Higher Education In India
- **Dr. Sachin D Bhandare, Dr. Chandrashekhar A. Dawane**
17. Significance of IQAC for Enhancement of Quality Education - **Dr. K.W. Gutte**
18. Emerging Trends of Higher Education in India - **Dr. Anuja Jadhav**
19. Challenges in implementing autonomy in higher education - **K. D. Savant, M.S. Wavre**
20. The Higher Education Scenario in Marathwada and its regional dilemma.
- **K. S. Raut, D. S. Rathod, V. S. Shembekar**
21. Recent trends Impacting Higher Education - **Dr. Kiran Dande**
22. Learning – A journey from traditional to smart classrooms
- **D. V. Vedpathak, S. N. Shinde, O. V. Shahapurkar**
23. ICT in Higher Educational Institution - **Mr. Panchal. V. D.**
24. Higher Education in India: Challenges, Opportunities and Suggestions
- **Dr. Pushpalata Gopal Kawale**
२५. उच्च शिक्षणाची बदलती धोरणे आणि विकासाकडे वाटचाल - प्रा.डॉ. नरसिंह कदम
- ✓ २६. भारतातील उच्च शिक्षणाची आजची स्थिती - डॉ. पंजाब चव्हाण, प्रा. सय्यद आ. आर.
27. Ebooks In Higher Education: For Quality Enhancement - **Dr. S.J. Kulkarni**
28. Communication Skill New Dimension of Higher Education - **Dr. Babasaheb M. Gore**
29. Intercultural Dimension of Language Study - **Sachin M. Kale**

+++

I/C PRINCIPAL

Sharadchandra Mahavidyalaya

"New Dimensions in Higher Education"

भारतातील उच्च शिक्षणाची आजची स्थिती

डॉ. पंजाब चव्हाण
दिगांबरराव बिंदू महाविद्यालय,
भोकर. जि. नांदेड.

प्रा. सय्यद आ. आर.
शरदचंद्र महाविद्यालय, शिराढोण.
ता. कळंब जि. उस्मानाबाद.

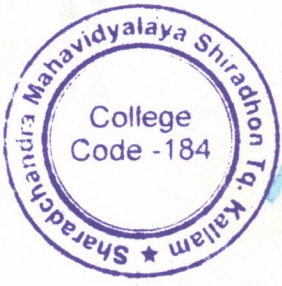
प्रस्तावणा:-

भारतातील शिक्षणाचे प्रामुख्याने तीन प्रकार पडतात. प्राथमिक शिक्षण, माध्यमिक शिक्षण आणि उच्च शिक्षण. शिक्षणाचा पाया मजबुत होण्यासाठी प्राथमिक शिक्षण हे अत्यंत महत्वाचे आहे तर, शिक्षणाच्या कक्षा रुंदावण्यासाठी उच्च शिक्षण हे अतिशय महत्वाचे आहे. कोणत्याही देशाचे भवितव्य हे त्या देशातील उच्च शिक्षणावरच अवलंबून असते. म्हणूनच देशाच्या नियोजनामध्ये जास्तीत जास्त उच्च शिक्षणावरच लक्ष केंद्रित केले जाते. उच्च शिक्षणामध्ये संशोधनाला प्राधान्य दिले जाते. संशोधनासाठी वेगवेगळ्याप्रकारच्या संधी उपलब्ध करून दिल्या जातात.

विद्यापीठ आनुदान आयोग :-

स्वातंत्र्य प्राप्तीनंतर भारतातील उच्च शिक्षणाची संपुर्ण जबाबदारी हि १९५१ च्या विद्यापीठ आनुदान आयोगाकडे सोपवण्यात आली. या आयोगामार्फत देशातील उच्च शिक्षणाचे व्यवस्थापण आणि आनुदान देण्यात येते. म्हणजेच उच्च शिक्षणात राजकारणाचा फारसा हस्तक्षेप असल्याचे दिसून येत नाही. शिक्षणाचा शैक्षणिक दर्जा, शिक्षकांची पात्रता, पगार, पदव्यांचे प्रकार आणि काही प्रमाणात अभ्यासक्रम नियमन या संस्थेमार्फत केले जाते. तसेच विद्यापीठ आणि महाविद्यालय यांना दिले जाणारे अनुदान याच संस्थेमार्फत दिले जाते. असे असले तरी विद्यापीठ आनुदान आयोगाने मान्य केलेल्या वेतन शिफारशी स्विकारण्याचे स्वातंत्र्य राज्य

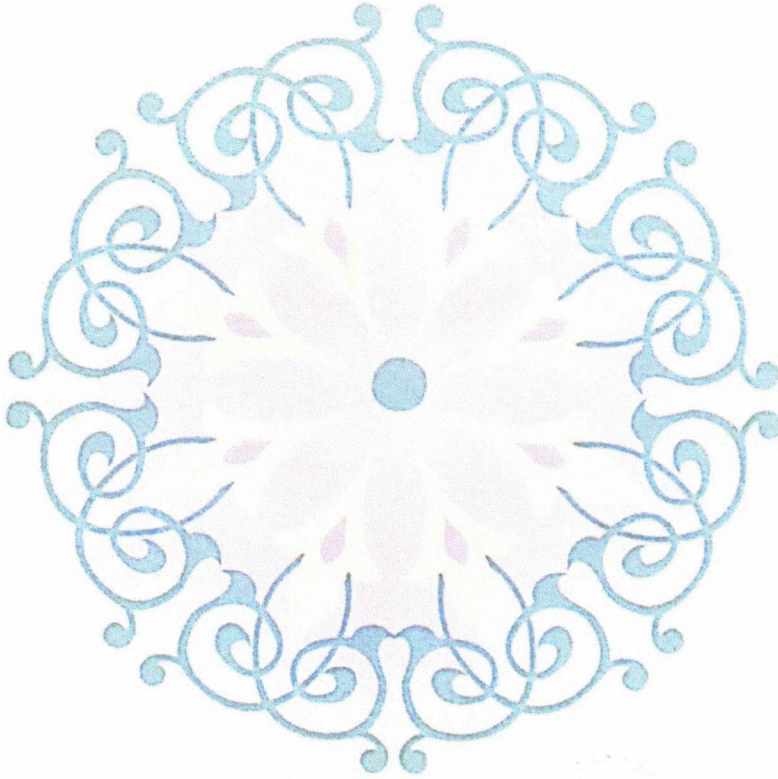
सरकारकडे आहेत. भारतातील उच्च शिक्षण हे केंद्र सरकार आणि राज्य सरकार यांच्या संयुक्त अधिपत्याखाली आहे. हे विद्यापीठ आनुदान आयोग देशातील सर्व विद्यापीठांवर नियंत्रण प्रस्थापीत करून उच्च शिक्षणाबाबत आराखडा आखते आणि त्याची अंमलबजावणी करते. उत्तरोत्तर उच्च शिक्षणात आवश्यक त्यावेळी जे बदल करणे आवश्यक आहे त्या त्या वेळी तसे बदल करून उच्च शिक्षणाचा दर्जा अबादीत ठेवण्याचे काम या आयोगाकडून केले जाते. मात्र आलिकडच्या काळात या आयोगाच्या कामाबाबत साशंकता निर्माण झाली. २०१४ मध्ये प्रा हरी गौतम यांच्या अध्यक्षतेखाली सरकारने विद्यापीठ आनुदान आयोगाच्या कारभाराचे पुनरावलोकन करण्यासाठी समिती गठीत केली. या समितीने विद्यापीठ आयोगाच्या कार्यपध्दतीवर नाराजी व्यक्त केली. आणि उच्च शिक्षणात अमुलाग्र बदल करण्यासाठी विद्यापीठ आनुदान आयोग व तांत्रिक शिक्षण परिषदेचे एकत्रिकरण करून नवीन 'उच्च शिक्षण प्राधिकरण' स्थापन करण्याचे सुचविले. या नव्या कल्पनेनुसार निधी पुरवणे व शैक्षणिक व्यवस्थेची कार्यवाही ही दोन्ही कार्ये विद्यापीठ आनुदान आयोगाकडून विभक्त करून त्यायोगे नवे नियामक मंडळ आनुदान देण्याऐवजी फक्त शैक्षणिक मानकांची उभारणी व अंमलबजावणीवर लक्ष केंद्रित करेल व आनुदान देण्याचे काम सरकार करेल अशी शिफारस या समितीने केली होती. मात्र हा अहवाल उच्च शिक्षणमंत्री स्मृती इराणी यांना बहुदा रुजला नाही. पुढे

Abdul Rauf Khushtar

Fàn aur Shakhsiyat

Edited by : *Anwar Commissioner*

ISBN 978-0-359-25607-5

9 780359 256075

Published by

KHADIMAN-E-URDU FORUM SOLAPUR.

271, Jakler Complex, Near Iqbal Ground,
Shaniwar Peth, Solapur - 413 002

HC PRINCIPAL

99	خلیق الزماں نصرت	عبدالرزاق خوشتر کے مزاج میں توازن	۱۹
102	نور احمد سکری	چند باتیں خوشتری	۲۰
111	ڈاکٹر عائشہ فرحین	پروفیسر رءوف خوشتر کی تحریروں میں ---	۲۱
114	ڈاکٹر غلام دستگیر عبدالغفور شیخ	عبدالرزاق خوشتر کی طنز و مزاح نگاری	۲۲
117	ڈاکٹر منظور احمد ایم۔ انعامدار	آہ رءوف خوشتر اب ہمارے درمیان نہیں رہے	۲۳
121	ڈاکٹر مسرور جہاں سید عثمان	صرف درباں کا جائزہ	۲۴
128	ڈاکٹر محمد سمیع الدین	رءوف خوشتر کی طنز و مزاح نگاری	۲۵
133	ڈاکٹر بی محمد داؤد محسن	پروفیسر رءوف خوشتر: چند یادیں	۲۶
135	سلطان اختر، شولا پور	خوشتر میرے خواب میں!	۲۷
140	ڈاکٹر قاضی محمد شکیل الدین	حاضر کا حیوان ظریف۔ رءوف خوشتر	۲۸
141	محمود نواز جاگیردار	خوش مزاج۔۔ خوشتر!	۲۹
143	ڈاکٹر سید عبدالمجید	طنز و مزاح کے فلک کا چمکتا ہوا ستارہ عبدالرزاق خوشتر	۳۰
147	ڈاکٹر بلال منظور احمد انعامدار	اردو شتر میں طنز و مزاح کی روایت	۳۱
151	سراج احمد سراج	ایک اور ستارہ ٹوٹ گیا	۳۲
155	بی بی بتول قاضی	وہ زندہ رہتے ہیں کتابوں میں حوالوں کی طرح	۳۳
158	پروفیسر ڈاکٹر نسیم بیگم عبدالسلیم	طنز و مزاح کا مینار: رءوف خوشتر	۳۴
159	انور کمشنر	عبدالرزاق خوشتر کی یاد میں	۳۵
160	ناصر الدین اشرفی	مثالی کردار	۳۶
162	حیات روزیندار	تعزیتی کلام	۳۷
	نور احمد سکری	وہ حرفوں کا بادل	۳۸
	ناصر الدین اشرفی	دعا	۳۹

حاضر کا حیوانِ ظریف - رءوف خوشتر

ڈاکٹر قاضی محمد شکیل الدین

شردچندر مہاودریالیہ شراڈھون (مہاراشٹرا)

موبائل: 9595785402

مولانا الطاف حسین حالی نے ”مزاح“ سے متعلق گفتگو کرتے ہوئے کہا تھا کہ:

”مزاح جب تک مجلس کا دل خوش کرنے کے لئے (نہ کہ کسی کا دل دکھانے کے لئے) کیا جائے۔ ایک ٹھنڈی ہوا کا جھونکا یا ایک سہانی خوشبو کی لپٹ ہے۔ جس سے تمام پژمردہ دل باغ باغ ہو جاتے ہیں۔ ایسا مزاح فلاسفہ و حکما بلکہ اولیاء و انبیاء نے بھی کیا ہے۔ اس سے مرے ہوئے دل زندہ ہو جاتے ہیں اور تھوڑی دیر کے لئے تمام پژمردہ کرنے والے غم غلط ہو جاتے ہیں۔ اس سے جودت اور ذہن کو تیزی ہوتی ہے اور مزاح کرنے والا سب کی نظروں میں محبوب اور مقبول ہو جاتا ہے“

اس اقتباس میں مولانا حالی نے مزاح کے مختلف پہلوؤں پر روشنی ڈالی ہے، جس سے ہم انسانی فطرت کے اس خاص پہلو کی وضاحت کر سکتے ہیں۔ بقول حالی مزاح کا مقصد اگر کسی کا دل دکھانا، یعنی اسے تکلیف دینا، اس کا مذاق اڑانا یا کسی پر پھبتی کنا، یا ہتھکڑ پن پر اتر آنا (یہ تمام اوصاف مزاح کی خامیوں میں شمار ہوتے ہیں) نہ ہو بلکہ محفل کو زعفران زار بنانا ہو تو ایسا مزاح ٹھنڈی ہوا کا جھونکا، یعنی فرحت و راحت پہنچانے والا اور ایک سہانی خوشبو کی لپٹ یعنی ایک انبساطی کیفیت کا پروردہ ہوتا ہے۔ یعنی مزاح کی ایک خوبی یہ ہوتی ہے کہ اس سے دلوں کو فرحت ملتی ہے اور محفل پر شگفتگی طاری ہو جاتی ہے۔ چنانچہ یہ مشاہدہ عام ہے کہ ایسی محفل جس میں کوئی ظریف اپنی لہن ترانیوں سے لوگوں کے دلوں کو گدگداتا ہے تو وہاں موجود وہ اشخاص جو داخلی پریشانیوں کا شکار ہو کر ایک دائمی حزن کی کیفیت میں مبتلا ہوتے ہیں، چند ساعتوں کے لئے ہی سہی، اس مزاح کی گرفت میں آ جاتے ہیں اور یوں مزاح نگار ایک اہم فریضہ کی ادائیگی کا سبب بنتا ہے۔ یعنی وہ پژمردہ دلوں کو تابندگی دیتا ہے۔ عمدہ برجستہ اور با موقع مزاح ذہن و دل کو تیزی و چستی عطا کرتا ہے اور یومردہ دل بھی جی اٹھتے ہیں۔ یہ صورت حال

ADAB SHANASI

Compiled By
Dr. Hajira Parveen
Dr. Mohammad Samiuddin
Dr. Syed Aleemullah Hussaini

اپلائیڈ بکس
APPLIED BOOKS

1739/10 (Basement), New Kohinoor Hotel, Pataudi House
Darya Ganj, New Delhi-110002
Tel.: 011-23266347 Email: appliedbooks@gmail.com

Rs: 150/-

I/C PRINCIPAL

فہرست

03 مرتبین اپنی بات

حصہ نثر

09	منشی پریم چند	(۱) جج اکبر
22	شمیم حنفی	(۲) ہم ہوئے تم ہوئے کہ میر ہوئے (ڈرامہ)
38	مشتاق احمد یوسفی	(۳) پڑیے گر پیار
53	حلیمہ فردوس	(۴) ہزاروں خواہشیں ایسی
60	سر سید احمد خاں	(۵) خوشامد
64	معصوم مراد آبادی	(۶) اُردو زبان کے فروغ میں صحافت کا حصہ
71	ڈاکٹر کوثر پروین	(۷) رحل
78	مجتبیٰ حسین	(۸) ہماری بے مکانی دیکھتے جاؤ
85	ڈاکٹر قاضی محمد شکیل الدین	(۹) اُردو کی تدریس میں انٹرنیٹ کا استعمال
90	ریاض فاروقی	(۱۰) محبت زندگی ہے: پرورش کا نفسیاتی پہلو
94	شوکت تھانوی	(۱۱) خدا حافظ

اُردو کی تدریس میں انٹرنیٹ کا استعمال (ڈاکٹر قاضی محمد شکیل الدین)

ڈاکٹر قاضی محمد شکیل الدین کرناٹک کے تاریخی و روحانی شہر ضلع گلبرگہ میں پیدا ہوئے آپ کا تعلق ایک تعلیمی و مذہبی گھرانے سے ہے۔ آپ نے گلبرگہ یونیورسٹی گلبرگہ سے اُردو ادب میں ایم اے اور پھر پی ایچ ڈی کی ڈگریاں حاصل کیں نہ صرف آکاش وانی گلبرگہ سے مختلف موضوعات پر آپ کے مضامین نشر ہوتے ہیں بلکہ آپ نے دور درشن کیندر بنگلور اور ای ٹی وی اُردو پر بھی اپنے فن کو پیش کیا ہے۔ اُردو کے فروغ و استحکام کے لئے ہر دم کوشاں رہتے ہیں۔ ادبی انجمنوں سے بھی وابستہ ہیں قومی بین الاقوامی سمیناروں میں اپنے پر مغز مقالات کو پیش کیا ہے۔ آج کل ریاست مہاراشٹر کے ضلع عثمان آباد میں بحیثیت اسٹنٹ پروفیسر اُردو اپنی خدمات انجام دے رہے ہیں۔ ذیل کا مضمون سائنس و ٹکنالوجی پر مبنی سمینار میں پیش کردہ مقالہ ہے۔

جدید ٹکنالوجی نے جہاں زندگی کے تمام شعبوں میں آسانیاں پیدا کی ہیں وہیں اس نے اُردو زبان و ثقافت کے حوالے سے بھی نئے امکانات کو روشن کیا ہے اور خوشی کی بات یہ ہے کہ اُردو بھی جدید ٹکنالوجی سے پورے طور پر ہم آہنگ ہے۔

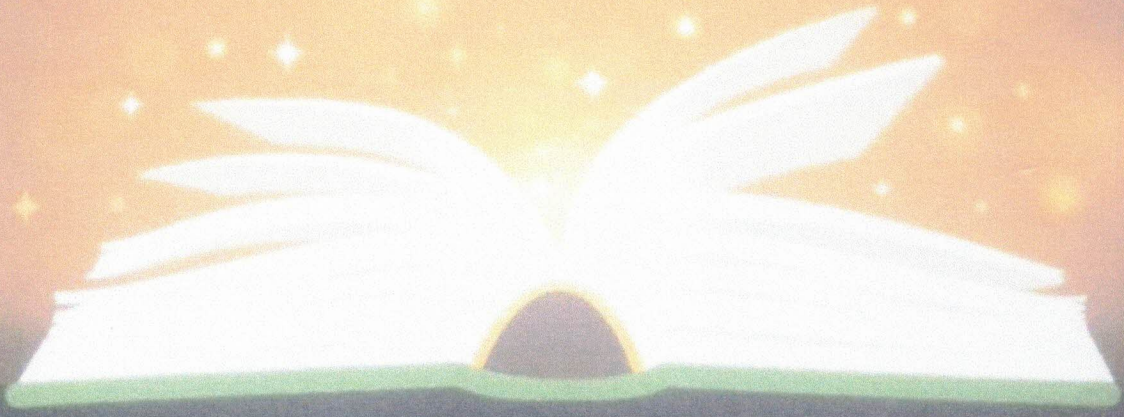
آج کی نوجوان نسل کے ہاتھوں میں کورس کی کتابوں کے علاوہ دوسرے مضامین کی کتابیں کم ہی نظر آتی ہیں۔ ایسے میں اگر انہیں کوئی تاریخ، ادب، یا سائنس کی کسی ایجاد کی اسائنمنٹ تحریر

साहित्यातील स्त्रीवाद

Feminism in Literature

2019
2020

* संपादक *

डॉ. महादेव वाळुंज
डॉ. प्रज्ञा लामतुरे

I/C PRINCIPAL

Sharadchandra Mahavidyalaya

* साहित्य आणि स्त्रीवाद	बारवकर शुभांगी दामोदर	१९२
* स्त्रीवाद स्वरूप व संकल्पना	प्रा. डॉ. सोमनाथ दडस	१९७
* पंचतारांकित : आधुनिक स्त्रीचे जगणे मांडणारे ललित लेखन	डॉ. राहुल भगवान चव्हाण	२०३
* ग्रामीण स्त्रीची शोकात्म कादंबरी - 'घडतं असं कधीतरी ।'	प्रा.डॉ.मधुकर गणेश मोकाशी	२०८
* भारतीय अर्थव्यवस्था आणि स्त्री उद्योजकता	डॉ. ए. एस. नलवडे	२१५
* स्त्री वाद स्वरूप आणि संकल्पना	प्रा. डॉ. शिवाजी पाटील	२२२
* स्त्रीवाद: ऐतिहासिक पाऊलखुणा	प्रा. महादेवी जनार्दन धारक	२२७
* स्त्रीवादी अंगाने ओव्यांची चिकित्सा	प्रा. रूपाली नीलेश अवचरे	२३८
* स्त्रीमुक्ती चळवळ आणि स्त्रीवादी साहित्य : परस्पर अनुबंध	डॉ.बाळासाहेब लाहोर	२४३

हिंदी विभाग

* संघर्षरत नारी पात्र एवं हिंदी उपन्यास	डॉ. अजयकुमार कांबळे	२५०
* हिंदी साहित्य के महिला कथाकारों की कहानियों में स्त्री - विमर्श	प्रा. बगनर ज्ञानेश्वर किसन	२५४
* "नारी शोषण के परिप्रेक्ष्य में कुसुम कुमार का साहित्य"	प्रा. चव्हाण स्वाती	
	डॉ. संजय पिराजी चिंदगे	२५८
* साठठोत्तरी हिंदी कहानियों में चित्रित नारी विमर्श	डॉ. भास्कर उमराव भवर	२६३
* प्रेमचंद के साहित्य में आर्थिक विपन्नता ग्रस्त ग्रामीण नारी	प्रा. डॉ. दळवे सूर्यकांत	२६८
* यात्रा साहित्य में स्त्रीवाद	डॉ. विक्रम रामचंद्र पवार	२७२
* मैत्रेयी पुष्पा के उपन्यासों में नारी जीवन की समस्याएँ	डॉ.बालकवि लक्ष्मण सुरंजे	२७६
* कवि राजेश जोशी के काव्य में व्याप्त स्त्री विमर्श	प्रा. कृष्णात खांडेकर	२८२
* धोखा कहानी और नारी जीवन	प्रा. भिसे राजाराम रामक्रष्ण	२८८
* अलका सरावगी के उपन्यासों में नारी विमर्श	प्रा. संपतराव सदाशिव जाधव	२९२
* दोहरा अभिशाप में नारी की दूर्दशा	कु. तडाखे रेश्मा यशवंत	२९७

English Section

* GENDER DISCRIMINATION IN THE INDIAN FAMILIES WITH REFERENCE TO MAHESH DATTANI'S PLAY 'TARA'.	Dr. Chavare Manisha	302
* CONTRIBUTION OF WOMEN WRITERS	Dr. Prashant T. Chavare	306

साहित्यातील स्त्रीवाद

Feminism in Literature

I/C PRINCIPAL

प्रेमचंद के साहित्य में आर्थिक विपन्नता ग्रस्त ग्रामीण नारी

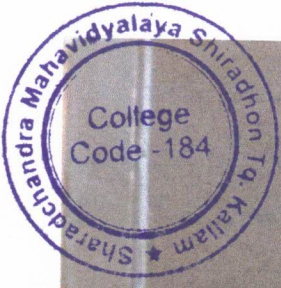
प्रा. डॉ. दल्वे सूर्यकांत माधवराव

प्रस्तावना

प्रेमचंद ने ग्रामीण जीवन की विसंगतियों को निकट से देखा था। उस समय की आर्थिक सामाजिक व्यवस्था ही कुछ इस प्रकार की थी की जमींदारों को छोड़कर अधिकांश ग्रामीण जन समुदाय आर्थिक रूप से विपन्न ही रहता था। प्रेमचंद ने आर्थिक स्थिति से ग्रस्त नारियों का चित्रण अत्यन्त सहानुभूतिपूर्वक किया है। ये नारियाँ आर्थिक द्रष्टी से दरेन भले ही हो, किन्तु मनस्विता एवं सतत संघर्ष शीलता अनुकरणीय है। ओम अवस्थी के शब्दों में "परित संघर्षरत नारी रूप का चित्रण प्रेमचंद की क्रतियों में सहानुभूतिपूर्वक हुआ है। इस नारी समाज के अन्तर्गत गरीब क्रषक, गरीब मालिक किसान, ग्राहकहीन दुकानदार एवं सेवक वर्ग अस्प्रश्य सम्बन्धी उस स्त्री रूप की स्थिति थी जहाँ नारी खेतों में शारीरिक श्रम करती थी, घर में चक्की चलाती थी, दुकान पर बैठने में भी हर्ज नहीं समझती थी तथा धनी परिवारों की सेवा भी विविध प्रकार से करती थी।"

गोदान प्रेमचंद की सर्वश्रेष्ठ रचना है। गोदान में धनिया आदर्श पात्र है। धनिया पूर्णतः भारतीय आदर्शों में रची -बसी, यथार्थ में निर्धन होते हुए भी, मन से धनी, अबला होते हुए भी पूर्ण सशक्त और निरक्षर होते हुए भी शिक्षितों को मात करने वाली। धनिया जब से होरी के घर में आयी तभी से एक आदर्श ग्रहिणी के कर्तव्य का निर्वाह कर रही है। होरी के धनिया के प्रति सहानुभूति के ये स्वर उभरते हैं "डोली से उतरते ही सारा काम सिर पर उठा लिया। अम्मा को पान की तरह फेरती रहती थी। जिसने घर के पीछे अपने को मिटा दिया, देवरानियों से काम करने को कहती थी तो क्या।

बुरा करती थी। वह इतनी सीधी, गमखेर, निर्छल न होती, तो आज सोभा

साहित्यातील स्त्रीवाद

Feminism in Literature

25/9
2020

* संपादक *

डॉ. महादेव वाळुंज
डॉ. प्रज्ञा लामतुरे

I/C PRINCIPAL
Sharadchandra Mahavidyalaya
Tq. Kallam

साहित्य आणि स्त्रीवाद
स्त्रीवाद स्वरूप व संकल्पना

- * पंचतारांकित : आधुनिक स्त्रीचे जगणे मांडणारे ललित लेखन
- * ग्रामीण स्त्रीची शोकात्म कादंबरी - 'घडतं असं कधीतरी ।'
- * भारतीय अर्थव्यवस्था आणि स्त्री उद्योजकता
- * स्त्री वाद स्वरूप आणि संकल्पना
- * स्त्रीवाद: ऐतिहासिक पाऊलखुणा
- * स्त्रीवादी अंगाने ओव्यांची चिकित्सा
- * स्त्रीमुक्ती चळवळ आणि स्त्रीवादी साहित्य : परस्पर अनुबंध

बारवकर शुभांगी दामोदर	१९२
प्रा. डॉ. सोमनाथ दडस	१९७
डॉ. राहुल भगवान चव्हाण	२०३
प्रा.डॉ.मधुकर गणेश मोकाशी	२०८
डॉ. ए. एस. नलवडे	२१५
प्रा. डॉ. शिवाजी पाटील	२२२
प्रा. महादेवी जनार्दन धारक	२२७
प्रा. रूपाती नीलेश अवचरे	२३८
डॉ.बाळासाहेब लाहोर	२४३

हिंदी विभाग

- * संघर्षरत नारी पात्र एवं हिंदी उपन्यास
- * हिंदी साहित्य के महिला कथाकारों की कहानियों में स्त्री - विमर्श
- * "नारी शोषण के परिप्रेक्ष्य में कुसुम कुमार का साहित्य"
- * साठठोत्तरी हिंदी कहानियों में चित्रित नारी विमर्श
- * प्रेमचंद के साहित्य में आर्थिक विपन्नता ग्रस्त ग्रामीण नारी
- * यात्रा साहित्य में स्त्रीवाद
- * मैत्रेयी पुष्पा के उपन्यासों में नारी जीवन की समस्याएँ
- * कवि राजेश जोशी के काव्य में व्याप्त स्त्री विमर्श
- * धोखा कहानी और नारी जीवन
- * अलका सरावगी के उपन्यासों में नारी विमर्श
- * दोहरा अभिशाप में नारी की दूर्दशा

डॉ. अजयकुमार कांबळे	२५०
प्रा. बगनर ज्ञानेश्वर किसन	२५४
प्रा. चव्हाण स्वाती	
डॉ. संजय पिराजी चिंदगे	२५८
डॉ. भास्कर उमराव भवर	२६३
प्रा. डॉ. दळवे सूर्यकांत	२६८
डॉ. विक्रम रामचंद्र पवार	२७२
डॉ.बालकवि लक्ष्मण सुरंजे	२७६
प्रा. कृष्णात खांडेकर	२८२
प्रा. भिसे राजाराम रामकृष्ण	२८८
प्रा. संपतराव सदाशिव जाधव	२९२
कु. तडाखे रेश्मा यशवंत	२९७

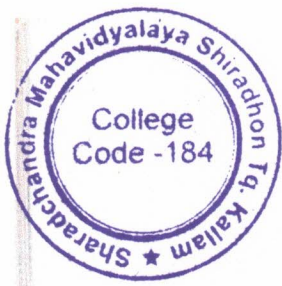
English Section

- * GENDER DISCRIMINATION IN THE INDIAN FAMILIES WITH REFERENCE TO MAHESH DATTANI'S PLAY 'TARA'. Dr. Chavare Manisha 302
- * CONTRIBUTION OF WOMEN WRITERS Dr. Prashant T. Chavare 306

साहित्यातील स्त्रीवाद

Feminism in literature

I/C PRINCIPAL

धोखा कहानी और नारी जीवन

प्रा. भिसे राजाराम रामकृष्ण

आधुनिक युगीन हिंदी कहानी जितने व्यापक परिणाम और बहुआयामी यथार्थ संदर्भों में रची-गढ़ी जा रही है, उसमें बराबरी की सहभागिता और अपनी पहचान अर्जित करने में इस देश की अब तक लगभग परतंत्रता में जी रही आधी आबादी का प्रतिनिधित्व करने वाली स्त्री स्रजनात्मकता का समर्पित योगदान उपेक्षणीय नहीं। यह अलग बात है कि पुरुष सत्तात्मक भारतीय समाज में भी स्त्रियों की स्वतंत्र सत्ता को अविश्वास और विसंगतियों का सामना करना पड़ रहा है। इस संसार में त्याग, समर्पण, शील, संकोच सतीत्व, मात्रत्व आदि से युक्त अगर कोई है तो वह एक नारी ही है। स्त्री विमर्श की संकल्पना को आज के रचनाकारों ने विभिन्न सामाजिक, राजनीतिक स्थितियों में परखकर स्त्रियों की बदलती छवि को नए आयाम दिए। नारी विमर्श को लेकर रजत रानी मीनू ने बहुत कुछ लेखन कार्य किया है। इनका जन्म 08 फरवरी 1966 को जोराभूड जिल्ला शाहजहांपुर उ.प्र. में हुआ।

रजत रानी 'मीनू' ने अपनी कहानी धोखा के माध्यम से नारी के आधुनिक जीवन तथा उसपर हो रहे पाश्चात्य विचारों के प्रभाव को स्पष्ट किया है। यह कहानी रजत रानी मीनू की दलित लेखन खंड -1 प्र.सं. 2011 में रजनी तिलक और रजनी अनुरागी द्वारा संपादित कहानी है। इस कानी में विवाह को बोझ मानकर नायिका सहजीवन जीने की ओर अधिक झुकी हुई नजर आती है। असजीवन (Live in relationship) को इस कहानी की नायिका विवाह का पर्याय मानती हैं। इस कहानी की नायिका अमीषा खुद सहजीवन की जींदगी जीती है इस संपूर्ण कथा को इस 'धोखा' कहानी के माध्यम से प्रस्तुत किया गया है।

अमीष की बेटी श्रुति जब अपनी माँ की तरह ही सहजीवन की जींदगी जीने लगती है तब उसकी माँ को श्रुति और अमित का ऐसा जीवन बीताना ठीक नहीं लगता है लेकिन श्रुति इस बात को नजर अंदाज करते रहती है। श्रुति अपने

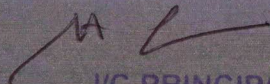
साहित्यातील स्त्रीवाद

Feminism in Literature

* संपादक *

डॉ. महादेव वालुंज
डॉ. प्रज्ञा लामतुरे

I/C PRINCIPAL
Sharadchandra Mahavidyalaya

* IN INDIAN ENGLISH LITERATURE	
* SELF HELP GROUPS OF RURAL	
* WOMEN AND THEIR CHALLENGES	Shri. Dhaygude G. G. 311
* FEMINISM IN INDIAN FICTION:	
* A STUDY OF SHASHI DESHPANDE'	Dr. Grishma Khobragade 315
* THE BINDING VINE: ARTICULATION	
* OF FEMINISTIC VOICE	
* INDIAN FEMINIST THEATRE :	Dr. Chandrashekhar Kanase 327
* A STUDY	
* FEMINISM IN ENG LITERATURE	Pise Mukata 336
* THE SEARCH FOR IDENTITY AND	Mr. Shaikh Firoj 339
* INDIVIDUALITY IN VIJAY	
* TENDULKAR'S KAMALA	
* BURNING ISSUES IN THE MODERN	Prof. Shelake Bhagyashri 344
* FEMINISM	
* ANGLO-AMERICAN AND FRENCH	Prof. Shivguru S. Vhandkar 348
* FEMINISM IN ENGLISH LITERATURE	
* TONI MORRISON'S PARADISE :	Prashant Gambhire 350
* A FEMINIST READING	
* THE HIDDEN FEMINIST	Dr. Sanju P. Jadhav 355
* PERSPECTIVE OF INDIAN WOMEN	
* NOVELISTS IN THEIR SELECTED NOVELS	
* INDIAN AGRICULTURE AND WOMEN	Prof Satarle Sham Laxman 364

I/C PRINCIPAL

Sharadchandra Mahavidyalaya
Shiradhon Tq Kallam

TONI MORRISON'S PARADISE : A FEMINIST READING

Prashant Udhavrao Gambhire

Abstract

Toni Morrison has a central role in the African American literary canon. Morrison portrays the alienated individual's odyssey for attaining the integration of the self by assimilating for discarding the social values of the African American community. Morrison in her novels shows the victimization of black people within the context of a racist order. The black women find themselves in double jeopardy of race and gender oppression. She experiences and undergoes the same subjugation and marginalization, which any other woman experiences under patriarchal imperialism. She is silenced and used as sex object by men. Black colored woman had not only realized the cruel reality of racism but was sexually exploited by both the black and white men. In the case of racism, discrimination was based on the different of race and color; in case of sexism on the gender. In the present paper an attempt is made to focus on Nobel laureate Toni Morrison's novel Paradise (1999) in which the black women are troubled by dominant power, patriarchy. The two mothers, Mavis and Sweetie, come from male-centered families. Mavis is abused by her husband for years, and finally she chooses not to endure the pain leaves her home. Sweetie takes care of her disabled children year after year, and she once has the idea to escape her home that is full of sickness, but finally she fails.

Keywords: Racism, Sexism, Gender, Negroid, Imperial, Oppression, Discrimination, Abuse, Suffering, Paranoia, Culture, Family, etc.

Nobel laureate Toni Morrison has a central role in the African American literary canon. Morrison portrays the alienated individual's odyssey for attaining the integration of the self by assimilating for

SGVC VIDYA PRASARAK TRUST'S

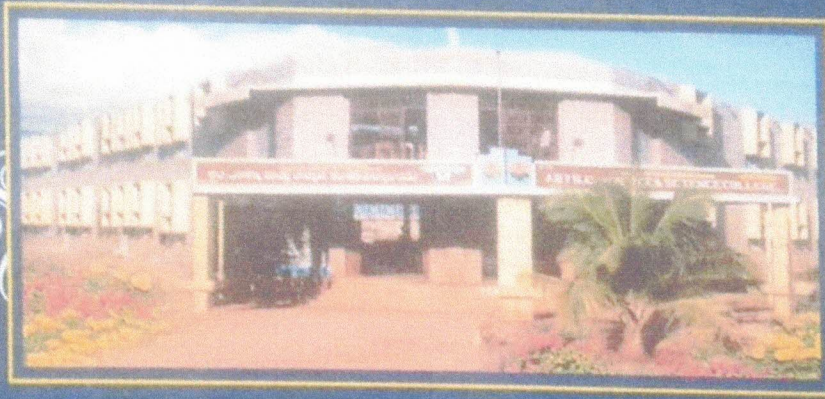
MGVC ARTS, COMMERCE &
SCIENCE COLLEGE, MUDDEBIHAL

Dist. Vijayapur, Karnataka - 586 212

GOLDEN JUBILEE CELEBRATION

کرناٹک میں اُردو غزل (منتخب شعراء کے حوالے سے)

URDU GAZAL IN KARNATAKA :
REFERENCE TO THE SELECTED POETS

مرتب
ڈاکٹر عبد الرحیم سائے مٹلا

صدر شعبہ اردو، ایم جی وی سی آر ٹی
کامرس اینڈ سائنس کالج مدسے بہال، کرناٹک

Editor

Dr. A. A. MULLA

M.A. (Urdu & Hist.), Ph.D.

HOD Urdu MGVC Arts, Commerce & Science

College, Muddebihal

صفحہ نمبر	مقام	مقالہ نگار	عنوان	نمبر
30	Muddebihal	ڈاکٹر عبدالرحیم اے۔ مٹلا	دکن کا کہنہ مشق شاعر۔ محبت کوثر	۱
37	Belagavi	ڈاکٹر سید تاج الہدیٰ محمد یوسف خطیب	جدید دکنی کا منفرد شاعر۔ سلیمان خطیب	۲
44	Vijaypur	ڈاکٹر سید علیم اللہ حسینی	حامد اکمل کی غزل گوئی	۳
47	Maharashtra	ڈاکٹر محمد اقبال جاوید	حمید سہروردی بہ حیثیت نظم گو	۴
55	Vijaypur	ڈاکٹر سمیع الدین	کمال دکنی۔۔ دکنی شاعری کا ایک باکمال شاعر	۵
61	Maharashtra	ڈاکٹر قاضی شکیل الدین	دکن کے کہن کا انمول ہیرا۔۔ سلیمان خطیب	۶ ✓
72	Vijaypur	ڈاکٹر ہاجرہ پروین	آصف اقبال کی شعری فکر	۷
78	West Bengal	ڈاکٹر بلقیس بیگم	دبستان کرناٹک میں جدید اردو غزل کا آہنگ	۸
85	Gokak	ڈاکٹر خواجہ بندہ نوازی انڈیکر	ہندوپاک کا ممتاز شاعر ۔۔ حمید الماس	۹
89	Kudchi	ڈاکٹر محمد اقبال جرمن	وحید انجم۔۔ فن و شخصیت	۱۰
94	Bangalore	پروفیسر ذبیح اللہ	سرگوشیوں کا شاعر۔۔ مظہر محی الدین	۱۱

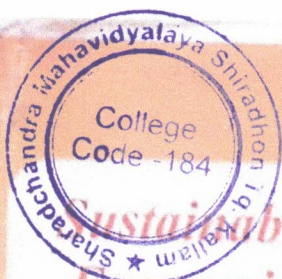
ڈاکٹر قاضی محمد شکیل الدین
شرد چندر مہا ویدیالیہ، شراڈھون

دکن کے کھن کا انمول ہیرا :- سلیمان خطیب

کرناٹک میں بیشتر مسلمانوں اور کچھ راجپوتوں کی مادری زبان اُردو کا وہ روپ ہے جسے عام طور پر ’دکنی اُردو‘ کہا جاتا ہے۔ ۱۹۵۶ء میں ہندوستان کی مختلف ریاستوں کو لسانی بنیاد پر از سر نو تقسیم کر کے نئی لسانی ریاستیں تشکیل دی گئیں۔ موجودہ ریاست کرناٹک نئی تشکیل شدہ ریاستوں میں سے ایک ہے۔ کرناٹک کی علاقائی زبان کنڑ ہونے کے باوجود یہ ریاست ہندوستان کی دیگر ریاستوں کی طرح یک لسانی (Mono-lingual) نہیں۔ یہاں اکثر لوگوں میں ذولسانیت (Bi-lingualism) اور بعض میں سہ لسانیت یا کثیر لسانیت (Multi-lingualism) دوسری اقلیتوں کی زبانوں کی وجہ سے ہے اُردو صدیوں سے ان تمام مختلف زبانوں کے درمیان رابطے کی زبان کا کام انجام دیتی آئی ہے۔

کرناٹک میں اُردو کا ظہور کب ہوا، اس کے اسباب و علل کیا تھے، یہاں اُردو زبان و ادب کی تشکیل، تعمیر، ترقی و ترویج کے مراحل کیسے طے ہوئے، کن کن شاعروں اور ادیبوں نے اپنی تخلیقات سے اُردو کے لسانی و ادبی سرمایے کو مالا مال کیا اور اس سرمائے کا اُردو زبان و ادب کی تعمیر و تاریخ کے تناظر میں مقام و مرتبہ کیا ہے؟

یہ ایسے اہم سوال ہیں جن پر تعصبات و ترجیحات سے بلند ہو کر اہل علم و ادب کو غور کرنا ہے کیونکہ تاریخی اعتبار سے قدیم اُردو کا شعری و نثری ادب جس کو ’دکنی ادب‘ کے نام سے موسوم کیا گیا ہے۔ اس کا آغاز کرناٹک سے ہی ہوا۔ کرناٹک کے اہم شہر گلبرگہ، بیدر اور بیجا پور قدیم دکنی ادب کے اولین مرکز رہے ہیں۔ کرناٹک ہی سے اُردو ادبیات کی تاریخ کا پہلا اور روشن

ISBN 978-81-947698-6-6

Sustainable Innovative Development in Economics, Environment, Agriculture, Health, Society

Editor

Dr. S. M. Mulani

Head, Department of Geography,

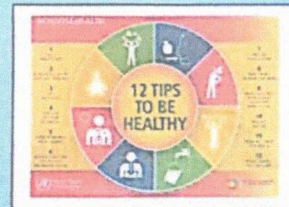
Deshbhakta Sambhajirao Mahavidyalaya College, Mohol (Solapur),
Maharashtra

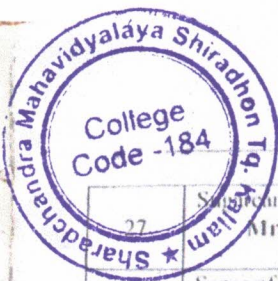
I/C PRINCIPAL

Sharadchandra Mahavidyalaya
Shiradhon Tq Kallam

Jyotikiran Publication, Pune
International Publication

27	Sustainable Agriculture Cultivation Overview With Reference to India Mr. Dhananjay Shivaji Kadam, Mrs. Madhuri Rahul Gulave, Mr. Vitthal Saraji Asawale, Prof. Dr. Nandkumar J. Patil	112-115
28	Sense of the Climate Change from the Work By An Indian Author 'Amitav Ghosh'. Shelake Bhagyashri Narayan, Jadhav Savita Sadanand	116-120
29	Studies on Recent Technology Used in Dairy Industry Ranjan B. Yedatkar	121-124
30	Climate Change and Disaster Risk Reduction Dr.D. B. Ingole	125-127
31	Challenges Faced by Entrepreneurs in Kerala Soorya Thankachan & Dr. Anitha M.N	128-130
32	Repression of Woman in Vijay Tendulkar's Silence! The Court is in Session and Mahesh Dattani's Bravely Fought the Queen Dr. Bhushan Vitthal Tagad	131-133
33	Trend of Development of Towns in Ahmednagar District with Help of Remote Sensing Dr. Dilip Mane, Mr. Thigale Sushil Deepak	134-137
34	Spatio-Temporal Variation of Rural Literacy in Solapur District Dr. B. T. Nikam, Santosh P Mane	138-140
35	Innovative Green Hrm Practices for Sustainable Development Dr. Monika Khanna	141-145
36	Trend and Pattern of Foreign Portfolio Investment In India Dr. Manisha Khanna, Dr. Monika Khanna	146-150
37	A Comparative Study of Speed of Tribal and Non-Tribal Students Dr. Rameshkumar Varsat, Dr. Miteshkumar Govindbhai Vagh	151-152
38	A Case Study on Air Pollution and Its Impact on Human Health in Greater Chennai Dr. J. Sarala Devi, Miss. Thennarasi Annamalai	153-159
39	A Study on Consumer Awareness towards the Organic Food Products In Coimbatore District Dr. A. Maheshwari, Ms. D. Suganya, Dr. K. Kannan	160-163
40	Application of pH & Storage Containers on Seed Mycoflora: A Case Study of Teetona grandis Dr. Smita S. Harane, Dr. Dattatraya V. Harpale	164-166
41	An Assessment of Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats (SWOT) Analysis During Covid 19 Pandemic Mahajan Sanjay Deoram	167-169
42	Protection and Sustainable Development of Wetlands in Nashik District Maharashtra State Dr. Dattatraya Harpale, Dr. Smita Harane	170-174
43	Projection of Sustainable Development with Special Reference to Dilip Chitre's 'The Felling of Bunyan Tree' Mr. Banate Abhishek.Bhaskarrao	175-176
44	Social Intelligence in Adolescents: A Study in Hingna Block of Nagpur District in Maharastra Dr Baba Shambharkar	177-181
45	Positive effects and Prominence of Vegetarian food on health Smt. Shubhada Ramesh Joshi	182-183
46	Sustainable Agricultural Development: Solapur District Dr.Dnyanoba Gorakh Shinde	184-185
47	Educational Facilities available in Shrigonda Tahsil: A Geographical Analysis. Mr. Vijay Jaysing Dalvi	186-189
48	ICT Applications in Academic Library Services Mrs. Sayyed S. N.	190-192
49	Urban and Cultural Geography of Sangli City and Its Adjioing Area after Green Revolution Prof. Dr. S. M. Mulani, Dr. Amol M Pawar, Santosh P Mane	193-194
50	A Geographical Study of Water Management in the Islamic Religion Prof. Dr. S. M. Mulani	195-199
51	Changing Pattern of Population Density in Marathwad Region of Maharashtra Dr. M. T. Musande	200-204
52	Policies and Programmes towards Distributive Justice For The Development Of Tribal Community In India: A Pre-Requisite For Sustainable Development Dr. Reshma Chengappa	205-213

ICT Applications in Academic Library Services

Mrs. Sayyed S. N.

Assistant Librarian, Sharadchandra Mahavidyalaya Shiradhon, Ta. Kalam Dist. Osmanabad
Email :- sayyedsamina077@gmail.com

In modern era ICT has impacted the libraries all over the world including those in developing countries such as India in the present digital age as information and communication technology (ICT) is progressively replacing the old methods of information collections storage and retrieval and the usage of ICT application and E resources became more in academic library system over digital library and internet a teacher can share his knowledge with his other colleagues in the subject, a research scholar can collect information on his area of study from anywhere in the world and the student can clarify his problems regarding study. Which he can't solve in the classroom. This paper attempts to discuss the impact of ICT on library services in digital era.

Key words : - ICT, academic Library, ICT based services.

Introduction :-

Academic library is a library which is attached to educational institution. Academic library plays an important role in the educational institution. it has a specific role in the society comparing to the other libraries. Advances in communication technologies advent of internet and World Wide Web and development electronic media have revolutionized the process of storing, managing and disseminating. Information and communication technology have brought new educational system in the world. With the help of ICT enabled library services libraries are providing many types of facilities to their users in short time.

The World Wide Web was developed in 1989 by Tim Burners Lee and by 1995 web has expanded to global proportions. Website is composed million of websites and website is a collection of web pages (HTML) that are link together and stored on a server.

Definition :-

Information and communication technology refers to technology that transmits, stores, creates, displays, shares, or exchanges information by electronics means. According to UNESCO ICT is a scientific, technological, and engineering discipline and management technique used in handling information and application and association with social, economic and cultural matters.

Importance in modernization :-

ICT plays an important role in modernization of library. Many libraries have their own websites to provide information regarding library, now websites are working as a vibrant communication tool for librarians, various professional organizations develop websites for better communication, web technology enables resource sharing among the libraries.

Internet technology :-

Internet is a world's largest computer network. It comprises of a vast international network of computer networks that enables computer for all kinds of share services. And communicate directly. Internet provides access to graphics, database, documents, software archives, picture and seconds. Internet enables libraries to worldwide search within a few seconds and provides access to large volume of information for communication. Internet supports for multimedia exchange with open standards and few rules. Internet connects universities, colleges, schools and other educational institutions.

Networking technology :-

Networking means different things to different people in different context. Martin defines networking as a group of individuals or organizations which are interconnected to achieve specific goal. Library network is a specialized library co-operation for centralized development of operative program and services. Networking technology uses telephone lines, satellite communication, microwave communication, public switching telephone network and pocket switching data network etc. Networks are categorized into star network, hierarchical network and distributed network exists, LAN and resource sharing WAN (Wide Area Network) that allows electronic communication among remote user's DELNTE, INDONET, INFLIBNET, MALIBNET, NICNET, ADINET etc. are major WAN in India.

Library Automation:-

I/C PRINCIPAL

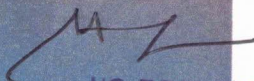
Sharadchandra Mahavidyalaya
Shiradhon Tq. Kallam

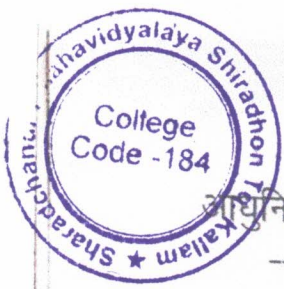

हिंदी साहित्य, समाज और संस्कृति

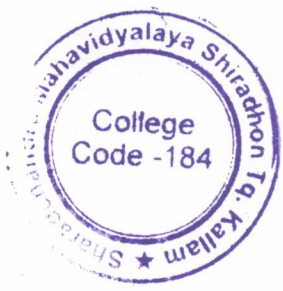
संपादक

प्रो. डॉ. संतोष विजय येरावार
प्रो. डॉ. व्यंकट अमृतराव खंदकुरे

I/C PRINCIPAL
Sharadchandra Mahavidyalaya
Shiradhon Tq. Kallam

आधुनिकता और महिला सशक्तिकरण —प्रा. माने शेषराव सुभाषचंद्र	83
अमरकांत की कहानी में निम्नवर्गीय समाज का चित्रण —कांबळे रेश्मा मारुती	90
हिंदी अनुवाद और रोजगार —प्रा. डॉ. वसंत पुंजाजीराव गाडे	93
हिंदी साहित्य और मानवीय मूल्य —प्रो. डॉ. शेषराव लिंबाजी राठोड	96
साहित्य और समाज का अंतःसंबंध —अभिजित मनवर	101
21वीं सदी की कविता में वर्तमान समाज का चरित्र —डॉ. सुभाष नागोराव क्षीरसागर	104
चुनिंदा हिंदी रचनाओं में वृद्धों की व्यथा-समस्या का चित्रण —डॉ. सुनील गुलाबसिंग जाधव	109
अलखनन्दन के रंगगीतों में समाज और संस्कृति —चन्द्र पाल	115
राधेय राघव के उपन्यासों में चित्रित सामाजिक समस्याएँ —प्रा. डॉ. शिवसर्जन होनाजी टाले	122
समकालीन कहानियों में जीवन मूल्यों का अवमूल्यन —प्रा. डॉ. अभिमन्यु नरसिंगराव पाटील	128
हिन्दी गजल में सामाजिक संदर्भ —डॉ. अविनाश कासांडे	132
कबीरदास समाज सुधारक के रूप में —प्रा. डॉ. दळवे सूर्यकांत माधवराव	136
उषा प्रियंवदा की कहानियों में टूटते जीवन मूल्यों का चित्रण —प्रो. डॉ. जानअहेमद के.जे.	139
प्रेमचंद के उपन्यासों में शैक्षिक समस्या का चित्रण —डॉ. कल्याण शिवाजीराव पाटील	144
मातृभाषा की चिंता और चिंतन —डॉ. मनोहर भंडारे	151
जहीर कुरेशी की गजलें और बाल जीवन —प्रा.डॉ. निवृत्ती भेंडेकर	159

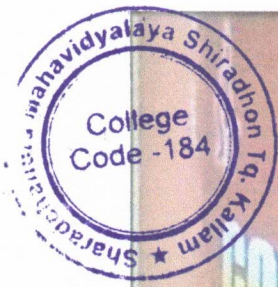
कबीरदास समाज सुधारक के रूप में

प्रा. डॉ. दळवे सूर्यकांत माधवराव
हिंदी विभाग
शरदचंद्र महाविद्यालय, शिरादोंग
ता. कळवं जि. उस्मानाबाद

भक्तिकाल हिंदी साहित्य का सुवर्णयोग माना जाता है। भक्तिकाल में प्रमुख रूप से भक्ती की दो धाराएं प्रवाहित होती हैं। 1. सगुण भक्तीधारा 2. निर्गुण भक्तीधारा सगुण भक्तीधारा के अंतर्गत रामकाव्य और कृष्णकाव्य आता है। निर्गुण भक्तीधारा के अंतर्गत दो शाखाएँ हैं। 1. संत काव्यधारा 2. सुफी काव्यधारा संत काव्यधारा के प्रमुख समाज सुधारक कवी कबीरदासजी हैं। कबीर भारतीय समाज के उस अंधेरे युग की उत्पत्ति हैं। जिसकी अशिक्षा और अज्ञानता के चर्चे आज भी आम हैं। किंतु कबीर ने जो भी कहा है वह आज के समाज के लिए भी उतना ही तीखा सत्य कथन है जितना की तत्कालीन समाज में था। वास्तविक संतो के सत्य वचन हर युग में एक से होते हैं। इसलिये की इन में शाश्वत सत्य की ज्योति होती है। वे मनुष्य की तमाम योग्यताओं गुणों प्रवृत्तियों प्रकृति और अवगुणों को जानते हैं इसलिये कबीर जैसे संतो के वचन हर युग के लिए सत्य होते हैं।

कबीरदासजी ने अपने साहित्य के माध्यम से सामाजिक अन्याय और भेदभाव के खिलाफ अपनी क्रान्ती की ज्वाला भड़काई है। कबीर अपने युग के समाजसुधारक थे। उस युग के अज्ञान रूपी अंधकार में रूढ़ियों के शिकंजे में जकड़े हुए लोगों को ज्ञान का प्रकाश दिखा कर माया के जाल से मुक्त कर ईश्वर प्राप्ति का मार्ग दिखाने के लिए कबीर चौराहे पर खड़े थे।

उनके चौराहे हे से निर्गुण तथा सगुण भक्तीवर और योग ज्ञान और अशिक्षा हिंदुत्व और मुस्लिमत्व की ओर रास्ते जाते हैं। कबीर मूलतः समाजसुधारक थे सत्ता और न्याय के लिए लड़ने वाले साक्रेटिस थे। समानता के अधिकारों कि मांग करने वाले सच्चे समन्वयवादी थे वे सच्चे साधक उन्होंने हिंदू मुस्लिमानों में भावनात्मक

ISBN : 978-81-937477-5-9

CONTRIBUTION OF WOMEN IN INDIAN FREEDOM STRUGGLE

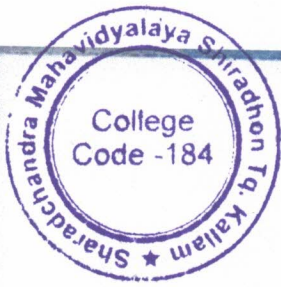
(Under the theme of 'Azadi Ka Amrit Mahotsav')

Research Journal
April-2023

ICSSR Sponsored & Department of History Organised One Day National Conference
A7AD MAHAVIDYALAYA, AUSA, DIST. LATUR-413520

I/C PRINCIPAL
Sharadchandra Mahavidyalaya
Shiradhon Tq. Kallam

अनुक्रमणिका

क्र.सं.	शीर्षक	पृष्ठ क्रमांक
1	Contribution of women in freedom movement - 'A Study' - Dr. Prakash Laxmanrao Dompale	1 - 9
2	Indian Women Scientist: In India's Struggle For Independence - Dr. Pathan A.V.	10 - 13
3	Women's Contributions to India's Freedom Struggle - Dr. Deepak S. Vede	14 - 20
4	The Contribution of Iron Ladies in development of India and their Role in the Freedom - Dr. Manorama B. Motegaonkar	21 - 29
5	The Role Of Women In Indian Freedom Struggles: Rani Laximibai - Dr. Gaikwad Vrundavani Venktrao	30 - 32
6	Vijaya Lakshmi Pandit: Role In Freedom Struggle And Politics - Dr. Shaikh Afsar Nawaboddin	33 - 36
7	Contribution of Women in the Indian Freedom Struggle - Prof. Nazir Pathan	37 - 43
8	Woman Contribution in Indian Freedom Struggle - Dr. R. M. Mahindrakara & Dr. R. V. Suryawanshib	44 - 48
9	A Critical Study of the Role of Vijayalakshmi Pandit in Indian Freedom Struggle - Dr. Syed Nisar Karim	49 - 51
10	Social welfare participation of women in Indian freedom struggle - Dr. Gholap K. G	52 - 58
11	1587 च्या उठावात झाशीच्या राणीचे योगदान - प्रा. डॉ. सुदर्शन सदाशिव क्षेत्री	59 - 61
12	भारताच्या स्वातंत्र्यलढ्यातील निवडक महिलांचे योगदान - एक अभ्यास - प्रा. डॉ. अनंत नामदेवराव शिंदे	62 - 65
13	१८५७ च्या उठावात स्वातंत्र्य युद्धातील सर्वोन्मुखी नाव राणी लक्ष्मीबाईची शौर्य गाथा - डॉ. सुनिलचंद्र सोनकांबळे	66 - 69
14	शांताबाई : स्वातंत्र्य चळवळीतील महिला क्रांतिकारक - डॉ. तोटे दादासाहेब सर्जेराव	70 - 72
15	भारतीय स्वातंत्र्य लढ्यातील महिलांचे योगदान (इ.स. 1904 ते 1947) - प्रा. डॉ. बोचरे जे. एम.	73 - 75
16	स्वातंत्र्य चळवळीत भारतीय महिलांचा सहभाग - प्रा. आरजू शेख	76 - 82

H/C PRINCIPAL

ISBN : 978-81-937477-5-9

Social welfare participation of women in Indian freedom struggle

Dr. Gholap K. G.
Head & Research Guide
Dept. of History, Sharadchandra College, Shiradhon
E-mail, gholapkamalakar@gmail.com

Introduction :

Many people have contributed in their own way to the Indian freedom struggle. In it we get to see the history of the career of many men but many women have also contributed to the Indian freedom struggle in which the contribution of women in the Indian freedom struggle cannot be understood without studying the works of Bhikai Kama, Sarojani Naid, Perinben, Captain Gosheen Ben, Captain Mithuben Pettit and Lakshmi Swaminathan. Among the works of women we are going to study the work of Lakshmi Swaminathan here. Many women have worked on their own achievements in Indian history, but history has not taken note of this. We cannot get information about them in perfect form. However, an attempt has been made to discuss the contribution of Lakshmi Swaminathan in the Indian freedom struggle.

Objectives :

1. To study the early biography of Lakshmi Swaminathan.
2. To highlight the speech of Netaji Subhash Chandra Bose.
3. Highlighting the meeting between Lakshmi Swaminathan and Barrister Yalappa.
4. To highlight the meeting of Netaji Subhash Chandra Bose and Lakshmi Swaminathan.

Receptor :

1. The work of Lakshmi Swaminathan is very important in Indian freedom struggle.
2. Right from childhood, Lakshmi Swaminathan is seen wanting to do something for the country.
3. Lakshmi Swaminathan appears impressed by Netaji Subhash Chandra Bose's speech.
4. The work of Captain Lakshmi Sehgal proves the equality of men and women.

Research Methods :

Secondary research method has been used for this research paper. Also various reference books, written materials, newspapers have also been used.